

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

 Тетяна ІВАНЕЦЬ

«14» травня 2024 р.

«СТАВЛЕННЯ НІДЕРЛАНДЦІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ»

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Соціологія»
Демидової Олесі Євгенівни

Науковий керівник:
Зубченко О. С., к. с. н., доцент кафедри
філософії та соціології
Маріупольського державного університету

Рецензент:
Ігрушко Анастасія Юріївна, кандидат
соціологічних наук, доцент, доцент кафедри
соціології та соціальної роботи Класичний
приватний університет

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою «відмінно» 95 А

Секретар ЕК

«_14_» червня 2024 р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	7
1.1. Поняття «ставлення до біженців»у міжнародному праві та соціально- гуманітарних науках.....	7
1.2. Соціально-психологічні механізми формування ставлення до біженців.....	11
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ У НІДЕРЛАНДАХ.....	23
2.1. Загальна характеристика становища українських біженців у Нідерландах.....	23
2.2. Соціальні стратегії адаптації українських біженців у Нідерландах.....	31
2.3. Емпіричне дослідження «Ставлення місцевого населення Нідерландів до українців».....	37
Висновки до розділу 2.....	40
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	45
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Особливо в наш час, таке світове явище як біженці, стало актуальною проблемою соціально-політичної науки. XXI століття вкрай нестабільне та неспокійне – дуже багато біженців з різних країн через війни, репресії, переслідування за політичними, расовими, національними ознаками. Чим далі, тим більша кількість осіб стає жертвами військових, техногенних катаклізмів, а також економічної диференціації світового соціуму. Зараз російська та білоруська влада стали використовувати українських біженців як зброю для досягнення мети розколу європейського та західного світу. Станом на кінець січня 2024 року, згідно з підрахунком експертів, за кордоном в результаті війни перебуває 4,9 млн. українців. Багато хто з них втік до європейських країн, хтось знайшов притулок в інших регіонах України, ставши так званими внутрішньо переміщеними особами. І в результаті цього виникли питання щодо адаптації та ставлення місцевого населення до біженців, які і порушує наша робота.

Фактично вивчення проблеми біженців почалося з формуванням міжнародно-правового їх статусу у 20-х роках XX століття, де головна увага була приділена правовому становищу самих емігрантів. Поступово ступінь значущості питань, пов'язаних із біженцями, став зростати, і сьогодні вони належать до найскладніших і каверзних в сучасній політичній науці, оскільки вимушені переселенці з'являються у тих регіонах світу, де мають місце численні соціально-економічні проблеми та протиріччя, різної глибини та гостроти. На актуальність теоретичного осмислення проблеми біженців вказує і на те, що вона в останні роки стала предметом активного обговорення в Організації Об'єднаних Націй, яка продовжує пошук більш

ефективних засобів захисту цієї вразливої групи населення та надання їй практичної допомоги.

Цілком очевидно, що в вітчизняній та зарубіжній політичній науці проблема біженців не знайшла належного розгляду, та роботи, спеціально присвячених поглибленому аналізу даного феномену, налічується лише лічені одиниці. Більше того, проблема впливу біженців на соціально-політичну ситуацію конкретного регіону світу дослідниками не вивчено взагалі, їми лише опосередковано розглянуті окремі її аспекти. Крім того, більшість відомих нам праць, присвячених питанням біженців, переважно націлені на вивчення загальних економічних, соціальних, культурних, психологічних та інших напрямів, або вони зорієнтовані на розгляді законодавчого та політичного механізмів регулювання проблем вимушених мігрантів. Поряд із цим, за останні роки практика дозволу зазначених проблем збагатилася новим досвідом, що дозволяє поглибити та уточнити деякі уявлення про цей процес. Так, в останні роки міжнаціональний конфлікт, який безпосередньо породжує проблему біженців, головним чином у соціально-філософській та політичній літературі став предметом аналізу.

Об'єкт дослідження: українські біженці у Нідерландах.

Предметом аналізу є ставлення до українських біженців у Нідерландах.

Мета: дослідити ставлення до українських біженців у Нідерландах та чинники, які на нього впливають.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідних завдань:

- проаналізувати поняття «біженці» у міжнародному праві та соціально-гуманітарних науках;
- вивчити соціально-психологічні механізми ставлення до біженців;
- надати загальну характеристику становища українських біженців у Нідерландах;
- описати соціальні стратегії адаптації українських біженців у Нідерландах;

- провести емпіричне дослідження щодо ставлення місцевого населення до українців у Нідерландах.

Гіпотеза – на оцінку ставлення місцевих жителів до українських біженців впливає інтенсивність соціальних, професійних та побутових контактів із нашими співвітчизниками. Чим вона вище – тим ставлення краще.

Джерельну базу дослідження склали численні наукові роботи, правові та нормативні документи, а також праці закордонних та вітчизняних науковців, таких як: Ієрусалімова О., Ієрусалімов І., Павлик П., Удовенко Ж., Антонович М., Балл Г., Шаптала Н., Буроменський М., Буткевич В., Гнатюк П. Грабова Я. та інші. Крім того, для нашої роботи було важливо вивчити власні книги особистостей, яких ми розглядали: праці Вебера, Тафела, Богардуса та Канта.

Методи дослідження формувалися з урахуванням міждисциплінарного підходу до вивчення проблеми та проблемно-хронологічного принципу при викладенні матеріалу. Для досягнення мети було використано цілий ряд загальнонаукових та спеціальних методів, у тому числі метод аналізу інформації (для дослідження проблеми через вивчення праць досліджуваних авторів), синтез та аналіз, порівняння, системний підхід (при дослідженні теоретичних аспектів), анкетне опитування (для збору фактичного матеріалу), контент-аналіз (при роботі з джерельною базою), узагальнення (під час формування висновків) тощо.

Апробація результатів досліджень. Результати дослідження було представлено на Декаді студентської науки (Маріупольський державний університет, м. Київ, 2024) та IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси в соціологічному вимірі» (Маріупольський державний університет, м. Київ, 2023).

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи було опубліковано тези доповіді:

1. Демидова О. Ставлення до українських біженців у Нідерландах. зб. матеріалів: IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси в соціологічному вимірі». Київ, МДУ, 2023.

2. Демидова О. Чинники, які впливають на ставлення європейців до українських біженців. Декада студентської науки. Київ, МДУ, 2024.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладений на 42 сторінках. Список використаних джерел складається з 49 найменувань на 5 аркушах. Додатки відображено на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

1.1. **Поняття «ставлення до біженців»у міжнародному праві та соціально-гуманітарних науках**

Імміграція стала довготривалою рисою багатьох суспільств у світі. З початку війни в Україні, з лютого 2022 року понад вісім мільйонів українців покинули свою країну. Це найбільша кількість європейських біженців з часів Другої світової війни. Хоча існують важливі правові відмінності між категоріями мігрантів, у суспільному сприйнятті цей термін зазвичай також включає біженців та шукачів притулку.

Різке зростання кількості людей, які шукають гуманітарного захисту за останнє десятиліття і зростання міжнародної міграції в цілому загострили увагу на тому, які ярлики використовуються для позначення людей, які перетинають кордони. Чи варто їх називати «мігрантами», «біженцями» чи іншими термінами? Незважаючи на те, що ці слова можуть мати юридичне значення, їхнє розмовне вживання різниться, а мова, яка використовується медіаорганізаціями, політиками та в загальному публічному дискурсі, все частіше потрапляє під увагу. Наприклад, небагато з мільйонів людей, які тікають від російського вторгнення в Україну, подали заяву та отримали особливий і вузький правовий статус біженця, але саме це слово переважно використовується для їх позначення.

Публічні наративи та юридичні тексти наповнені подвійними словами, такими як «громадянин» і «негромадянин», «легальний» і «нелегальний», а також «мігрант» і «біженець». Однак останнім часом різні учасники імміграційних дебатів намагалися обійти такі подвійні коди, використовуючи нову термінологію, і, таким чином, уникаючи навантаженого політичного значення, яке вони набули. Ця боротьба є риторичною, але терміни, на які

посилаються, часто мають дуже важливе юридичне, політичне та соціальне значення.

Розрізнення між «біженцем» і «мігрантом» викликало гострі суперечки, особливо після прибуття близько 2 мільйонів осіб на кордони ЄС у 2015 та 2016 роках. Технічно статус біженця має окреме юридичне значення, яке зазвичай випливає з Конвенції про біженців 1951 року та доступний лише особам, які можуть довести, що вони втекли з країни походження через обґрунтований страх переслідування через свою расу, релігію, національність, належність до певної соціальної групи чи політичні погляди. Отримання статусу біженця може бути тривалою та складною процедурою, що передбачає розширену обробку через такі установи, як Верховний комісар ООН у справах біженців або національний уряд.

Конвенція про статус біженців була прийнята 28 липня 1951 року Конференцією повноважних представників з питання статусу біженців і апатридів, скликаної ООН відповідно до резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї. Вона набула чинності 22 квітня 1954 року та разом із Протоколом 1967 року про статус біженців становить основу міжнародного права з питань біженців. Конвенція визначає поняття «біженці» так: «Біженець – це особа, яка через цілком обґрунтовані побоювання стала жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, громадянства, приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань та знаходиться поза країною своєї громадянської приналежності і не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом унаслідок таких побоювань» [30].

Положення цієї Конвенції не поширюються на всіх тих осіб, щодо яких є серйозні підстави припускати, що вони:

- скоїли злочин проти миру, військовий злочин чи злочин проти людяності у визначенні, даному цим діянням у міжнародних актах;
- вчинили тяжкий злочин неполітичного характеру поза країною, яка дала притулок;

– винні у скоєнні діянь, що суперечать цілям та принципам Організації ООН» [31].

У соціально-гуманітарних науках насамперед «біженцем» є будь-яка цивільна особа, позбавлена захисту свого уряду, а міжнародне гуманітарне право тлумачить поняття «біженця» ширше, з урахуванням вимушеного переміщення населення внаслідок збройних конфліктів. Таке визначення не дає біженцям права набуття національного статусу біженця, наділяючи їх натомість правом на отримання міжнародної допомоги та захисту протягом міжнародного конфлікту. Це право передбачає, зокрема, що біженець не може вважатися ворогом лише через своє громадянство, навіть якщо це громадянство країни, яка є супротивником у збройному конфлікті. Якщо через окупацію території біженець потрапить до рук влади тієї країни, з якої він утік, він не може бути заарештований, зазнавати переслідувань або бути висланим за мотивами, що передували збройному конфлікту.

Він вважатиметься цивільною особою і отримуватиме відповідний захист на цій підставі, тобто:

– Міжнародне законодавство з прав людини стверджує, що кожна людина має право шукати притулок від переслідування в інших країнах і користуватися цим притулком;

– Держави не зобов'язані надавати притулок усім його претендентам, однак будь-які особи, які перебувають під загрозою у своїй власній країні, мають право залишати свою країну та шукати притулок в інших країнах. Між правами людини та правами держав створюється простір, у якому опиняються особи, які шукають притулку;

– Значна кількість біженців не підпадає під ухвалу 1951 року і не отримує гарантій, що впливають із статусу біженця. Для цих біженців без статусу держави зобов'язані дотримуватись мінімальних стандартів звернення;

– Цінність будь-якого визначення полягає у тих правах, які воно відкриває перед людьми. Однак, перш ніж отримати формальний статус

біженця згідно з суворим визначенням Конвенції 1951 року та пов'язані з ним права, біженець повинен пройти через цілу серію перехідних етапів, на яких він все ж таки матиме мінімальні права.

Психологи за свою мету ставлять дослідити адаптаційний процес і згідно з дослідженнями у галузі етнопсихології, психологічна симптоматика мобілізованого населення багато в чому визначається культурними відмінностями, тобто чим сильніший контраст культур проживає біженець, тим явнішими будуть прояви його симптомів через внутрішньоособистісні зміни, період придбання нових навичок, норм і соціальних ролей, які необхідно освоїти в нових умовах.

Проте в рішенні проблем біженців важливу роль покликано грати не тільки міжнародне право, але і національне законодавство держав, оскільки біженці, покидаючи свої країни, поселяються на території визначених держав. Проблема біженців є дуже актуальною і для України. У зв'язку з цим Верховна Рада України 24 грудня 1993 року прийняла Закон України «Про біженців», у якому визначений статус біженця і регламентована процедура одержання статусу біженця в Україні. Наявність статусу біженця дозволяє цій категорії осіб одержувати певну допомогу (грошові виплати і пенсії, одержання освіти, охорона здоров'я, відправлення релігійних культів, судовий захист і т.п.) від держави, що надала такий статус.

Щоб уникнути труднощів бінарності мігрант/біженець, деякі аналітики виступають за альтернативні терміни. Наприклад, у деяких академічних та дослідницьких куточках словосполучення «вимушений мігрант» виникло як альтернатива «біженцю», яке зосереджується на вимушеному характері переміщення, а не на правовому статусі. Подібно до цього вчений Олександр Беттс ввів термін «міграція для виживання» для позначення людей, які змушені були переїхати, щоб жити, навіть якщо вони не підпадають під юридичне визначення біженця. Його робота є частиною спроб закликати міжнародну спільноту створити більше категорій правового захисту, окрім статусу біженця. Подібним чином Міжнародна організація з міграції (МОМ)

висунула термін «вразливі мігранти» для позначення людей, які потребують захисту та допомоги, навіть якщо вони не є біженцями, включаючи жертв торгівлі людьми. MOM організувала спеціальну оперативну групу в рамках свого агентства, покликану виявити та допомогти таким людям [43].

Таким чином ми проаналізували як розглядаються біженці у юридичному і соціально-гуманітарному полі і дійшли висновку що для юриста важливо унормувати правове становище людини та окреслити її правовий статус, а вченим соціально-гуманітарних наук важливо дослідити, як змінюється поведінка, інтереси та сприйняття і процес адаптації людей. Також дослідження показали, що люди зі статусом біженця іноді уникають самоідентифікації себе як біженців, тому що це може призвести до того, що їх вважають жертвами, які не мають волі чи економічної цінності. І навпаки, деякі люди ідентифікують себе як біженці, оскільки їм було відмовлено в доступі до цього правового статусу, і тому використовують цей ярлик, щоб легітимізувати свою травму. В обох випадках люди надають своїм власним соціально сконструйованим значенням словам у спосіб, який не відповідає правовому статусу, ускладнюючи, здавалося б, просте питання про те, як когось називати.

1.2. Соціально-психологічні механізми формування ставлення до біженців

Європейське ставлення до українських біженців є особливо корисним випадком для розгляду цих питань з кількох причин. Нинішня хвиля біженців до Європи приходить досить швидко після іншої хвилі біженців, яка досягла піку в 2015–2016 роках. Початкові дані свідчать про те, що прийом українських біженців був більш позитивним, ніж прийом попередніх хвиль мігрантів. Це призвело до припущень, що ставлення до біженців змінюється відповідно до довгого переліку пропонованих факторів, включаючи: географічну, культурну, етнічну близькість та близькість конкретної групи біженців за ознаками ідентичності; рівні розуміння та сприйняття джерела

кризи біженців (у цьому випадку російського вторгнення), гендерного складу біженців, зміни ставлення до імміграції загалом, а також ролі ЗМІ та політиків у впливі на громадську думку.

Існує багато літератури про ставлення до міграції, притулку та біженців, з якої ми можемо виділити чотири основних пунктів, які дають нам змогу аналізувати.

По-перше, ставлення до міграції формується так само, як і ставлення до інших питань. Під цим мається на увазі, що ставлення та світогляд людей формуються на ранньому етапі життя та формуються ключовим досвідом раннього життя, зокрема освітою.

Теорія, яка розглядала важливість людської поведінки отримала назву «Теорія соціальної дії» і була розроблена німецьким соціологом Максом Вебером. Згідно з Максом Вебером, люди адаптують свої дії відповідно до соціального контексту та того, як ці дії впливають на поведінку інших. Макс Вебер розглядав соціологію як всеосяжну науку про соціальну дію. Вебер визначив соціологію як «інтерпретаційне розуміння соціальної дії, щоб таким чином прийти до причинно-наслідкового пояснення її перебігу та наслідків.

Дія в аналізі Вебера — це вся людська поведінка, якій актор надає суб'єктивного значення. Згідно з Вебером, «дія є соціальною, оскільки завдяки суб'єктивному значенню, наданому їй діючим індивідом, вона враховує поведінку інших і, таким чином, орієнтується у своєму перебігу»[36].

Вебер був особливо зацікавлений у тому, як соціальні дії часто концептуалізуються соціальними акторами в термінах ланцюжків «засоби-цілі». Обов'язки, пов'язані з цією роллю, є правилами або нормами, які служать засобами для досягнення цілей, яким служить бюрократія. Ці норми служать для того, щоб зробити можливими організовані соціальні дії; тобто вони рутинізують і формалізують соціальну взаємодію між особами, які з будь-якої причини зобов'язані служити організації. Щоб пояснити причинно-наслідкові зв'язки або виявити константи людської поведінки.

Основні характеристики ідей Вебера такі:

1. На соціальну дію можуть впливати дії минулого, теперішнього чи майбутнього.
2. Соціальна дія передбачає існування іншого індивіда і певну дію ним.
3. Необхідність суб'єктивного значення.
4. Орієнтується у своєму руслі.

Соціальна дія передбачає існування іншого індивіда і певну його дію. Це означає, що не може бути соціальної дії окремо. Тому соціальна дія можлива, якщо є інша людина, чия дія або поведінка спонукає індивіда, що дає, діяти певним чином. Для Вебера людська дія є соціальною настільки, наскільки «діючий індивід надає їй суб'єктивне значення». Проста поведінка стає дією, коли вона впливає з відносин з іншими і коли вона має сенс; що орієнтується у своєму руслі. Основна вимога полягає в тому, щоб актор усвідомлював, що він або вона робить, і це можна проаналізувати з точки зору його намірів, мотивів і почуттів, які вони відчують.

По-друге, колись усталені світогляди та ставлення важко змінити, тому вони відносно стабільні з часом. Згідно цього пункту дуже влучно було б описати моральний принцип І.Канта, теорія якого вказує на те, що ставлення до мігрантів формується не лише в ході соціальної взаємодії, а ще й в ході моральних цінностей. Тобто ви повинні діяти таким певним чином, як ви хочете, щоб інші діяли так само. Наприклад, коли йдеться про стосунки, «моральний імператив» означає, що ви повинні уникати грубості по відношенню до людей, якщо тільки ви не хочете, щоб усі були грубі один одному.

Моральний імператив був запропонований німецьким філософом Іммануїлом Кантом у його книзі 1785 року «Основи метафізики моралі». Там Кант стверджує, що категоричний імператив є моральним принципом, який є абсолютним, що означає, що його повинні дотримуватися всі розумні істоти і що слідування йому слід розглядати як самоціль.

Кант описав моральний імператив як зв'язок між чистим розумом і правильними діями – те, що ми сьогодні можемо описати як «робити правильні речі». На його думку, невиконання морального закону чи морального кодексу вважалося принизливим і таким чином суперечило розуму. Кант писав, що «без раціональності Всесвіт був би марним, марним і безцілним». Єдиний спосіб зберегти таку свідомість, яка є унікальною для Всесвіту або, принаймні, для Землі, це ставитися до всіх людей як до самоцілі. Добре їсти їжу, щоб втамувати голод, але красти — це неправильно, оскільки це позбавляє власника її приватної власності.

Кант відстоює суворе поняття моралі, яке вимагає, щоб чеснота була універсальною. Крадіжка є аморальною незалежно від обставин. Вбивство є неправильним навіть у разі самозахисту. Саме ця об'єктивність залишається найвидатнішою, але спірною ідеєю Канта, оскільки вона кидає виклик основам цивілізації з часів Аристотеля. Кант розуміє, що для існування цивілізації студент повинен використовувати себе як засіб для отримання хороших оцінок, а свого професора як засіб для накопичення знань. Тут він вводить ідею поваги, яка є важливою для людства, яка відрізняється від таких почуттів, як любов, симпатія чи альтруїзм. Повага не дискримінує, як любов. Кожен є людиною, а тому заслуговує на повагу. Кант назвав це «Формулою людяності», і це, безумовно, залишається його найменш суперечливим формулюванням [26].

Моральна теорія Канта має три формули категоричного імперативу. Отже, якщо ви стоїте перед моральною дилемою, ви повинні визначити, чи є ваша дія допустимою згідно з формулами. Простіше кажучи, думайте про формули як про тести, які необхідно пройти, щоб принцип або дія були моральними.

Формула один стверджує, що ми повинні діяти таким чином, щоб максима, або принцип, наших дій міг стати універсальним законом. Якщо ваш принцип не можна універсалізувати, то цей вчинок є морально забороненим [26].

Друга формула стверджує, що ми повинні ставитися до людства (до себе та інших) як до мети, а не як до засобу. По суті, це означає, що я ставлюся до всіх людей з повагою та гідністю; Я допомагаю іншим досягати їхніх цілей, коли це можливо, і уникаю використовувати їх як інструменти чи об'єкти для досягнення власних цілей. За Кантом, оскільки люди мають здатність до автономії та раціональності, вкрай важливо, щоб ми ставилися до людей з повагою та гідністю [26].

Третя формула стверджує, що ми діємо за принципами, які можуть бути прийняті в спільноті інших раціональних агентів. Третя формула, «царство цілей», переносить нас з індивідуального рівня на соціальний [26].

Коротше кажучи, моральна філософія Канта зосереджується на справедливості та цінності особистості. Його метод ґрунтується на нашій здатності міркувати, нашій автономії (тобто нашій здатності давати собі моральний закон і керувати своїм життям) і логічній послідовності. Він також пропонує об'єктивне відчуття моралі у формі абсолютних обов'язків — обов'язків, які є обов'язковими незалежно від наших бажань, цілей чи результатів.

По-третє, з часом у Європі ставлення до міграції стало більш сприятливим. Це не означає, що існує хвиля проміграційних настроїв, але це свідчить про те, що за останні 20 років відбулося зростання підтримки міграції, що, швидше за все, пов'язане зі зміною поколінь.

Існує багато теорій, які намагаються пояснити те, що впливає на розуміння і поведінку суспільства приймаючих країн. На цьому етапі хочеться проаналізувати теорію соціальної ідентичності. Те, як ми класифікуємо себе та інших як «групи» людей, впливає на наше сприйняття самих себе та інших. Теорія соціальної ідентичності пропонує, щоб індивіди класифікували себе як належних до певних груп, і щоб вони ідентифікували свою внутрішню групу як відмінну від аутгрупи, тобто індивідів поза своєю групою.

Англійський психолог Генрі Теджфел, який зробив великий внесок у теорію соціальної психології, розробив цю теорію. Упродовж багатьох років дослідник вивчав міжгрупові відносини. Якщо спиратися на теорію Я-концепції, особистість можна як системи, регульованої і натомість соціального поведінки. Система включає дві підсистеми:

- особистісну ідентичність;
- групову ідентичність.

Перша відповідає за самовизначення особистості, поєднуючи індивідуальні, фізичні, інтелектуальні, моральні, моральні властивості людини. Друга відповідає за ідентичність професійну, вікову, релігійну та ін. Людина переходить від особистісної до групової ідентичності принаймні переходу від міжособистісних форм спілкування до міжгрупових.

Теджфел розглядає чотири процеси, що тісно пов'язані між собою: соціальна категоризація, ідентифікація, порівняння та міжгрупова дискримінація. Ці процеси є фундаментом будь-якої ідентичності: особистісний, груповий. Щоб оцінити себе, людині необхідно вибрати форму взаємовідносин. Це може бути міжособистісне спілкування та міжгрупове спілкування залежно від того, який шлях обраний людиною. Все своє життя людина спирається або на соціальну, або на особистісну ідентичність. Вони можуть мати суперечності в особистісній структурі[13].

У 1982 році Г. Теджфел видає книгу «Соціальна ідентичність та міжгрупові відносини». В основі книги лежить теорія соціальної ідентичності. Вчений пропонує модель для опису соціально-психологічних понять та явищ. До них належать міжгрупові конфлікти, міжетнічні стереотипи, мовна диференціація, соціальна справедливість, ксенофобія. Дослідження Г. Теджфела стали відомі та популярні у наукових колах. Вчені, що досліджують галузь соціальної психології, до сьогодні дискутують про співвідношення особистісної та соціальної ідентичності[17].

Розрізняють кілька типів соціальної ідентичності: професійну, етнічну, гендерну, релігійну, політичну.

1. Етнічна ідентичність

У суспільстві змінилося ставлення до національної спільності, до якої належить людина, відбувається згасання чи навпаки яскраве прояв етнічної ідентичності. Ідентичність за етнічною ознакою найчастіше формується не внаслідок наявності певної національної якості, а в процесі індивідуального самовизначення. Так прізвище людини, що має яскраво виражену етнічну ознаку, зовсім не визначає її ідентичність. Для самовизначення людини за національною ознакою цього недостатньо, хоча якщо в суспільстві є явні етнічні протиріччя, навіть прізвище може мати значення.

2. Гендерна ідентичність

Даний тип соціальної ідентичності формується у ранньому дитинстві, у міру того, як відбувається фізіологічний розвиток людини. Найбільш стійкий тип, але може змінюватися в силу певних біологічних причин та соціальних факторів.

3. Професійна ідентичність

Процес професійного самовизначення не включає лише вибір професії у молодому віці. Нерідко людина вирішує завдання професійного самовизначення протягом усього життя. Залежить це не тільки від самої людини, а й від інших причин: економічних криз, зміни місця проживання, неможливості виконувати професійні обов'язки за станом здоров'я і т.д.

4. Професійна ідентифікація

Процес професійного самовизначення не включає лише вибір професії у молодому віці. Нерідко людина вирішує завдання професійного самовизначення протягом усього життя. Залежить це не тільки від самої людини, а й від інших причин: економічних криз, зміни місця проживання, неможливості виконувати професійні обов'язки за станом здоров'я і т.д.

Дуже часто негативне ставлення до мігрантів засновується на тому, що «вони» не такі як «ми», тому питання соціальної ідентичності знаходили осмислення ще з часів античності, коли древньогрецькі мислителі ділили людей на «цивілізованих» та «варварів». Тому і в наш час, люди оцінюють

свою групу більш прихильно, ніж чужу групу, і це, у свою чергу, допомагає розвинути більш позитивну соціальну ідентичність особистості. Крім того, несвідоме підкреслення відмінностей між внутрішньою групою та іншими групами підтверджує нашу роль у соціальному світі. Якщо таке сприйняття діє по відношенню до європейської внутрішньої групи, теорія передбачає, що шукачі притулку з України, європейської країни, сприйматимуться більш прихильно, ніж шукачі притулку з охоплених війною країн за межами Європи, внаслідок чого європейські громадяни будуть менш охочі щоб допомогти останньому[18].

Впливаючи з цього певний інтерес викликає теорія Г.Теджфела. Взагалі, термін «стереотип» з'явився на початку 1920-х років. у роботі американського письменника Уолтера Ліппмана. На його думку, стереотип – це стійкий, але неадекватний образ людини з іншої групи, сконструйований у суспільстві. Це спосіб сприйняття явищ, що призводить до спрощення дійсності, що породжує забобони, виборчий і неточний[2].

Стереотип легко перенести до всіх членів групи. Це групове уявлення про поведінку інших соціальних груп. Г.Теджфел вказував на важливу роль стереотипізації для формування соціальної ідентичності. У міжгрупових відносинах стереотипи виконують пояснювальну та виправдувальну функції, функцію соціальної диференціації. Оскільки соціальні групи відрізняються одна від друга за різними показниками, вивчати особливості соціальної ідентичності особистості слід у тих груп, яких вона належить. Ідентифікація людини з певною соціальною групою не що інше, як усвідомлення людиною свого статусу в системі міжгрупових відносин. В її основі лежить потреба індивіда у приналежності до якоїсь групи для самореалізації. Людина визначає своє місце у суспільстві у вигляді приналежності до соціальної групи, часто, зіштовхуючись із проблемами. У соціальній психології такі ситуації називаються кризами соціальної ідентичності[46].

Дуже цікавою ідеєю є те, що підкреслення відмінностей між приймаючим населенням та іммігрантами впливає на те, наскільки

загрозливими сприймаються іммігранти та наскільки упереджено до них. Крім того, іммігранти з більш віддалених культур сприймаються як більш загрозливі. Європейці віддають перевагу мігрантам і біженцям однієї етнічної приналежності з європейських країн порівняно з мігрантами з іншої етнічної приналежності та з неєвропейських країн. Крім того, групи, пов'язані з іншою релігією, сприймаються як особливо загрозливі. Численні дослідження виявили, що шукачів притулку сприймають як загрозу, наприклад, як аморальних осіб, які намагаються ввести в оману систему, або як носіїв інфекційних захворювань. Крім того, вважають, що шукачі притулку становлять більшу економічну, фізичну, культурну та соціальну загрозу, ніж інші іммігранти. Приймаюче населення може вважати, що ресурси обмежені, і що населення втратить частину цих обмежених ресурсів на користь шукачів притулку. Таке мислення впливає на упередження, що, у свою чергу, впливає на ставлення до прийняття біженців. Сприйняття іммігрантів або біженців як загрозливих призводить до більш негативного ставлення до них, з навіть сильнішим ефектом, ніж інші особистісні змінні, такі як правий авторитаризм. Іншим питанням, яке впливає на сприйняття, є поточний статус шукачів притулку. У європейському контексті людей з України можна сприймати як переселених біженців, тому що європейські уряди, наприклад Велика Британія, видають їм візи перед початком подорожі, тоді як людям з інших країн, як правило, потрібно якось пробратися до Європи і лише потім подати заяву на отримання статусу біженця.

Згідно з цією темою, у 1924 році Емором Богардусом була розроблена «шкала соціальної дистанції». Це одна з найстаріших і досі використовуваних психологічних шкал установок. Завдяки своїй одномірній природі заботи або їх відсутність по відношенню тільки до однієї спільноти або групи можуть бути виміряні в один момент часу.

Шкала соціальної дистанції Богардуса побудована у вигляді серії питань, які задають індивіду або респонденту, його почуття або найближчий

ступінь близькості до члена групи, що розглядається. Кожному варіанту присвоюється 1 бал, запитуючи індивіда, який найближчий ступінь близькості він готовий визнати стосовно члена групи, що розглядається.

Задаються такі запитання:

1. Ви були б готові одружитися з членом цієї групи? (1.0)
2. Ви були б готові мати члена цієї групи як близький друг? (2.0)
3. Ви були б готові мати члена цієї групи як сусіда? (3.0)
4. Ви були б готові мати члена цієї групи як колегу на роботі? (4.0)
5. Ви хотіли б, щоб член цієї групи був громадянином вашої країни? (5.0)
6. Ви б хотіли, щоб член цієї групи відвідав вашу країну як негромадянин? (6.0)
7. Ви хотіли б, щоб члену цієї групи було заборонено якимось чином асоціюватись з вашою країною? (7.0)

Оцінки кількох людей з однієї спільноти збираються в кумулятивному вигляді, і середнє значення цього числа є значенням шкали соціальної дистанції [17].

Шкала соціальної дистанції Богардуса використовує 7-бальну шкалу соціальної дистанції для відстеження емпатії між двома соціальними групами. Нижча оцінка 1,0 вказує на меншу соціальну дистанцію між двома групами, тоді як більш висока оцінка, наприклад 5,0, вказує на більшу соціальну дистанцію між двома групами. Варіант з оцінкою 1,0 вимірює близькість до певної людини, а варіант з оцінкою 7,0 вимірює відстань між ними. Коротко шкала Богардуса спрямована на вимір соціальної дистанції, яку будь-яка група бажає підтримувати з іншими групами/людьми, з якими вона має функціональні відносини.

Шкала Богардуса дуже популярна у вжитку у тому числі і в українській соціології, враховуючи її поширеність, простоту застосування, надійність та вже накопичений матеріал. Необхідно лише провести низку емпіричних досліджень, щоб суттєво уточнити межі валідності шкали. Ці дослідження

мали б включати у себе: уточнення того, які саме компоненти та аспекти етнічних упереджень відображає етнічна соціальна дистанція; співвідношення етнічної дистанції із соціальною дистанцією за іншими критеріями; пошук існуючих соціокультурних норм соціальної дистанції та оцінка їх впливу на етнічну дистанцію; встановлення порядку пунктів шкали, доведення її кумулятивності та метричності; нарешті, встановлення головних чинників, які впливають на соціальну дистанцію (у варіанті шкали Богардуса) в українському суспільстві. Вказаний набір досліджень передбачає необхідність пошуку чи розробки окремих показників, які можуть допомогти уточнити валідність шкали Богардуса

Отже, ставлення до біженців визначається сприйняттям конкретної кризи біженців і залучених суб'єктів, а також ефектами поширення від іншого ставлення до інших груп біженців. Обізнаність щодо конкретних аспектів досвіду біженців, таких як труднощі, вони можуть мати позитивний вплив на міжгрупове та політичне ставлення. Країни з високим рівнем доходу можуть прийняти велику кількість біженців без серйозних наслідків. Ставлення також має змінюватися з часом відповідно до цих факторів.

Висновки до розділу 1

У результаті написання першого розділу кваліфікаційної роботи бакалавра можна зробити такі висновки:

1) Поняття «ставлення до біженців» у міжнародному праві та соціально-гуманітарних науках визначається як спосіб, яким індивід або суспільство сприймають та взаємодіють з біженцями.

2) У міжнародному праві поняття біженця визначене Конвенцією ООН про статус біженців 1951 року та Протоколом 1967 року, де біженець охарактеризований як особа, яка перебуває за межами країни свого громадянства через певні обставини та має певні права та захист від переслідувань.

3) У соціально-гуманітарних науках ставлення до біженців досліджується з погляду соціальних, психологічних та культурних аспектів, включаючи сприйняття, уявлення та взаємодію з біженцями.

4) Соціально-психологічні механізми формування ставлення до біженців включають різні аспекти, які впливають на сприйняття та поведінку людей по відношенню до біженців. Ці механізми можуть включати стереотипи, упередження, емпатію, співчуття, асоціації з певними групами або культурами, а також вплив медіа та соціального середовища.

5) Розуміння цих механізмів дозволяє краще розуміти, чому люди мають певне ставлення до біженців та як це ставлення може бути змінене чи покращене через відповідні впливи та освіту.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ У НІДЕРЛАНДАХ

2.1. Загальна характеристика становища українських біженців у Нідерландах

Нідерланди після початку повномасштабної війни в Україні прийняли тисячі українських сімей, які шукали укриття. У країні затверджено Програму підтримки біженців та запроваджено соціальну допомогу.

Україна не межує з Нідерландами, тож подорож до цієї країни проходитиме через інші держави ЄС. Для перетину кордону потрібно мати паспорт громадянина України, що діє, для виїзду за кордон. Дитину може супроводжувати один із батьків або інший близький родич. Для підтвердження родинних зв'язків потрібно мати відповідні документи. Нотаріально завірена згода на виїзд знадобиться лише в тому випадку, якщо дитину супроводжує не близький родич.

За даними видання “DeTelegraaf”, у перші тижні 2024 року до реєстраційного центру у місті Утрехт звернулось понад 3 тис. українців для отримання місця в муніципальних притулках. При цьому їхня кількість продовжула збільшуватися, а розмішувати їх ставало ніде, тому як зазначив представник місцевої влади Яп Донкер: «Існує цілком реальна ймовірність того, що нам доведеться тимчасово зачинити двері десь у найближчі тижні. Звичайно, ми цього абсолютно не хочемо, але ми не маємо іншого вибору, тому що ми не зможемо гарантувати гідні психологічні та фізичні умови для проживання. Це означатиме, що біженці виявляться на вулиці» [15].

У загальній складності в даний час в Нідерландах проживають майже 102 000 українців. 83 000 з них розміщені в муніципальних притуках. Місцями проживання українців є насамперед великі міста Нідерландів: Амстердам, Роттердам, Гаага та східна частина країни, зокрема провінція Оверейсел, а також міста-університетські центри - Утрехт, Лейден, Гронінген [15].

Усі притулки для українських біженців з дуже великою швидкістю заповнювались та згідно з цією тяжкою ситуацією, 27 лютого 2024 року владою було прийнято рішення закрити усі пункти прийому для біженців. На урядовій сторінці повідомляють, що місцевій владі все важче організувати проживання, тож українців закликають самостійно шукати житло. Це стосується як біженців, які в Нідерландах деякий час, так і знову прибули. Пріоритетом влади є забезпечення житлом найбільш незахищених біженців. На сторінці для українських біженців у Нідерландах пропонуються варіанти, де новоприбулі можуть залишитись на кілька днів. Зокрема, пропонують скористатися міжнародними платформами пошуку житла, такими як Booking.com, Airbnb.

За часи роботи прмер-міністра країни Марка Рютте, Нідерланди були одним з самих надійних союзників України, виділяючи мільйони євро на військову допомогу та відновлення країни, передаючи артилерію та системи ППО, приймаючи та допомагаючи українцям, які тікають від війни. У липні 2023 року Марк Рютте подав заяву про відставку кабінету міністрів, що призвело до призначення дострокових виборів. Причиною відставки стала пропозиція Рютте посилити міграційну політику країни, тому зараз Нідерланди очікують на повну зміну правлячої коаліції і як буде продовжуватися відбуватися допомога Україні нікому не відома, оскільки потенційний прем'єр Герт Вілдерс виступав проти надання військової допомоги Києву. Але ці реформи, що очікуються на тлі зміни уряду Нідерландів, ми сподіваємося не вплинуть на допомогу Україні та нове правління продовжить підтримувати нашу країну «у політичному, військовому, фінансовому та моральному плані».

У Нідерландах, як і в інших країнах ЄС, українці можуть оформити статус тимчасового захисту, який дозволить легально проживати в країні, працювати, а також надасть доступ до соціальних гарантій.

Реєстрація відбувається у два етапи:

1. Після прибуття необхідно отримати місцевий ідентифікаційний номер (BSN) у муніципалітеті регіону, де планується проживання.

2. На другому етапі для отримання підтвердження статусу тимчасового захисту треба звернутися до міграційної служби. Попередній запис можна зробити онлайн на сайті та з собою необхідно мати паспорт громадянина України. Після заповнення спеціальної форми та проведення реєстрації представник служби повинен вклеїти у закордонний паспорт спеціальну наклейку, що підтверджує дозвол жити та працювати на території Нідерландів. Також завдяки даній реєстрації можна безперешкодно виїхати з Нідерландів, наприклад, щоб відвідати родичів в Україні та повернутися назад.

Але для українських біженців щодо тимчасового виїзду з країни також є деякі правила. Ці правила надають можливість біженцям відвідати свою батьківщину чи іншу країну на певний час, зберігаючи при цьому свій статус та привілеї, надані їм у Нідерландах. Ось деякі загальні принципи, якими керуються українські біженці під час тимчасового виїзду з Нідерландів:

- Віза для тимчасового виїзду: Українським біженцям, які перебувають у Нідерландах, може знадобитися отримання спеціальної візи для тимчасового виїзду. Ця віза дозволяє їм залишити Нідерланди та повернутися назад без втрати свого статусу та прав.

- Повідомлення та дозвіл: Перед тимчасовим виїздом, українським біженцям необхідно повідомити органи міграційної служби або відповідні організації, відповідальні за їхні справи, про свої плани та надати необхідну документацію. У деяких випадках може знадобитися отримання дозволу на виїзд.

- Обмеження терміну виїзду: Зазвичай тимчасовий виїзд не повинен перевищувати визначений термін, встановлений правилами та законами. Якщо український біженець перевищить цей термін, це може вплинути на його статус та права у Нідерландах.

- Збереження статусу та привілеїв: Важливо, щоб український біженець при тимчасовому виїзді зберігав свій статус та привілеї, надані йому у Нідерландах. Це включає право на проживання, медичне обслуговування та соціальну допомогу в Нідерландах для українців [3].

З 1 квітня біженці з України можуть претендувати на допомогу на проживання у розмірі 260 євро на особу на місяць. При виході на роботу фінансову допомогу зупиняють. Але треба брати до увагу, що місцеві органи влади можуть виплачувати частину виплат у натуральній формі, наприклад, якщо у притулках вам пропонується харчування. В результаті можливо, що біженці в деяких муніципалітетах отримують меншу допомогу на проживання.

Біженці, які проживають у сім'ї, що приймає, отримують додаткову допомогу на додаток до допомоги на проживання. Дорослі одержують 215 євро на місяць, діти - 55 євро. Біженці можуть використовувати гроші для покриття витрат сім'ї, що приймає, але це не є зобов'язанням. Якщо сім'я приймає більше одного біженця, кожен з них має право на допомогу на проживання. Максимального платежу на сім'ю, що приймає, не встановлено. В українців є можливість тимчасово залишитися в сім'ї, що приймає. RefugeeHomeNL – це ініціатива уряду та громадських організацій, спрямована на надання біженцям з України безпечного дому з голландськими сім'ями.

Провідні партнерські НУО (Нідерландський Червоний Хрест, Голландська рада у справах біженців, Армія Порятунку та Takecarebnb) працюють разом, щоб забезпечити безпечний притулок в Нідерландах для українців. Через RefugeeHomeNL можна протягом трьох місяців залишатися у домашній обстановці у голландській родині. RefugeeHomeNL перевіряє всі хости, що беруть участь. На додаток до оцінної співбесіди всі сторони, що приймають, повинні надати офіційний Сертифікат про хорошу поведінку (довідку про відсутність судимості). Тільки ті, хто пропонує біженцям

особистий простір, наприклад, власну кімнату, мають право на RefugeeHomeNL [22].

Як зазначалося раніше, в Нідерландах зареєстровано понад 100 тисяч наших громадян, втеклих з війни. Серед них у віці від 18 до 65 років – 55 тисяч та за даними нідерландського Агентства зі страхування працівників (UWV), від роботодавців, що прийняли на роботу біженців з України, подано 46 тисяч заявок. Це означає, що 83% українців працездатного віку офіційно працевлаштувалися. В кінці серпня цей показник склав 60% [27].

Біженцям з України дозволено працювати як наймані працівники. Роботодавець, який прийняв на роботу біженця, повинен якнайшвидше повідомити про це UWV. Крім того, ви зобов'язані оформити медичну страховку, коли почнете працювати в Нідерландах, також як біженець. Відзначається, що люди з України знайшли роботу через агентства по трудоустройству, більше всього - в індустрії гостювого господарства (ресторани і готелі). Більшість українців працюють в Амстердамі та Гааге.

Мінімальна зарплата в Нідерландах становить 1756 євро для осіб старше 21 року. Почасова ставка при 40-годинній робочій неділі – 10,14 євро. Удвічі менше, якщо працівнику 18 років.

У Нідерландах дуже важлива освіта: на багато професій можна претендувати лише за наявності певних дипломів. Ось чому уряд Нідерландів хоче, щоб у всіх був диплом.

Голландські вищі навчальні заклади пропонують 1560 міжнародних програм та курсів, з яких 1543 викладаються повністю англійською мовою. Це робить Нідерланди лідером у континентальній Європі. Країна відома своїми інноваційними методами освіти і є світовим лідером у багатьох сферах. Тут Ви можете пройти стажування в таких найбільших голландських корпораціях як: Philips, Heineken, KLM, Shell, ING та Unilever. Вступити до голландського університету одразу після закінчення української школи майже неможливо. Вам необхідно добрати один рік на підготовчих курсах.

Але є й важливий плюс – навчання в Голландії для українців доступне без іспитів [30].

Університети Голландії пропонують найбільшу кількість програм навчання англійською у континентальній Європі. На даний час іноземні студенти можуть вибрати більше 1500 курсів, англійською, будь то програми бакалаврату або аспірантури, тобто голандська мова є офіційною, але англійською вільно спілкуються 95% людей .

Голландські університети та вищі навчальні заклади знизили плату за навчання на поточний навчальний рік для студентів-біженців з України. Сума, яку студенти мають заплатити, становить 2209 євро, встановлений законом мінімум. 540 студентів, які минулого року розпочали навчання нідерландською мовою, можуть продовжити навчання на тих же умовах. Але нові студенти восьми університетів зіткнуться з тією самою оплатою, що й студенти з-за меж ЄС та EER, що означає від 8 000 до 15 000 євро на рік за рік навчання на ступінь бакалавра.

Університети сподівалися, що кабінет міністрів покриє витрати на зниження плати, але міністр освіти Робберт Дейкграаф заявив на початку червня, що уряд не надаватиме фінансову підтримку.

Маастрихтський університет — один із п'яти, які не підвищуватимуть плату через війну, що триває.«Ми вважаємо, що вони повинні мати можливість розраховувати на тих же умовах, що й українські студенти, які надійшли минулого року», - сказав представник університету. NOS не повідомила, які університети, окрім Тілбурга та Erasmus у Роттердамі, стягуватимуть вищу плату з нових українських студентів. Біженці, як правило, мають право на зниження плати після того, як їм було надано статус проживання [35].

У Нідерландах усі діти віком від 5 до 18 років мають ходити до школи, доки не отримають диплом про середню освіту. Якщо людина віком від 16 до 18 років і у неї є атестат про середню освіту, то вона більше не зобов'язана ходити до школи. Але навіть якщо людині більше 18 років, можливо, все

одно доведеться отримати атестат, якщо у немає роботи і ви подаєте заяву на допомогу. Існують різні варіанти здобуття освіти для осіб, які шукають притулку.

Дитину можна записати у будь-яку школу:

- початкова школа

Діти віком від 4 до 12 років ходять до початкової школи. У початковій школі вісім груп. 1 та 2 групи – це дитячі садки. Починаючи з 3 групи діти навчаються читати, писати та рахувати. У групі 8 усі студенти мають пройти підсумковий тест. Результат дає уявлення про рівень, на якому учень може здобути середню освіту. Вчитель також дає консультації щодо цього. Цю пораду часто слідує нова середня школа під час вступу. Докладнішу інформацію можна знайти на сайті уряду.

- середня школа

Діти віком від 13 до 16 або 18 років ходять до середньої школи. Яка це середня школа, залежить від рекомендації, яку дитина отримала у початковій школі. Є три рівні:

1. Діти, які щойно прибули до Нідерландів і не розмовляють голландською мовою, можуть відвідувати певні школи для вивчення голландської мови. Таким чином, вони можуть підготуватися до навчання у початковій чи середній школі. Зручності різняться залежно від віку дітей.

2. Для дітей віком до 12 років передбачені нові зручності. Ці установи можуть бути спеціальними школами або звичайними початковими школами зі спеціальними класами.

3. Для дітей віком від 12 до 18 років існують міжнародні проміжні класи. Це заняття у звичайних загальноосвітніх школах.

- спеціальна освіта

У Нідерландах на додаток до звичайної освіти також існує спеціальна освіта як у початковій, так і в середній школі. Це для дітей з фізичними вадами або психічними розладами, які потребують особливої уваги. Там вони

отримують додаткову підтримку, якої потребують. Подання заяви на здобуття спеціальної освіти завжди здійснюється звичайною школою. Зв'яжіться з найближчою школою, вони можуть допомогти вам подати заяву на здобуття звичайної освіти та, можливо, спеціальної освіти. У школах також діють бібліотеки, творчі та літературні гуртки. Ці установи працюють за підтримки Посольства та громадських організацій української діаспори.

Переселенці з тимчасовим захистом мають вільний доступ до медицини та отримують спеціальний медичний пакет, який оплачує держава. У Нідерландах страхова компанія починає оплачувати медичні послуги лише після того, як пацієнт використовує свою франшизу. Тобто витратить на обслуговування певну суму. У кожного вона різна, від цього залежить вартість страховки. Чим менше франшиза, тим дорожчий страховий пакет. Якщо говорити про українців, то із спеціальним пакетом вони не платять нічого. Крім того, він покриває більшість базових потреб. Спеціальний пакет для переселенців передбачає 250 євро на послуги стоматолога. Використовувати їх можна лише у разі гострого зубного болю. Натомість із окулярами вирішують все індивідуально. Спеціальний медичний пакет продовжує діяти навіть після того, як українці знайшли роботу.

Сімейний лікар у Нідерландах перший оглядає хворого та дає направлення до профільного фахівця за потреби. Українці мають знайти свого сімейного лікаря самостійно. Тут немає жодних обмежень ні географічних, ні мовних. Однак слід зрозуміти, що сімейні лікарі приймають не у звичних для нас лікарнях, а у спеціальних кабінетах. У Нідерландах це називається сімейна практика.

Черги до профільних спеціалістів є. Втім, все залежить від терміновості випадку. Однак хворий має сам знайти профільного фахівця і самому до нього записатися. "Швидкі" приїжджають лише на критичні виклики, тому місцеві звертаються у швидку лише у випадку, якщо є загроза життю. В інших випадках вони дзвонять або їдуть до свого сімейного лікаря.

Більшість ліків у Нідерландах продають за рецептом. У вільному доступі тільки легкі знеболювальні або різні сиропи на травах. Крім того, всі препарати, призначені лікарем, українці отримують безкоштовно, а нідерландці оплачують певну частину вартості залежно від того, який мають страховий пакет.

Отже, на даний час, станом на квітень 2024 року, для новоприїзжих українських біженців усі пункти прийому у Нідерландах закриті, але для вже закріплених переміщених осіб все так же діє фінансова допомога, притулок та дозвіл на роботу. З роботою тут проблем немає, є можливість працевлаштуватися через агенство та знайти роботу самостійно на онлайн ресурсах. Щодо освіти, то абсолютно усі діти мають відвідувати школу, а для тих хто має бажання навчатися у вищому навчальному закладі, влада зробила знижку на річну оплату. Якщо говорити про мовні курси, то це зовсім необов'язково, бо майже усе місцеве населення, окрім малентких дітей і деяких пенсіонерів володіють англійською, але якщо є бажання можна знайти та записатися на курси самостійно, якщо у локації проживання немає організованих адміністрацією безкоштовних. І щодо медицини, то тут, на мою думку, не дуже стабільна ситуація, бо дуже великий час очікування на прийом до лікаря, досить великі черги і майже усі ліки можна отримати тільки за рецептом, але з плюсів – це сучасні і комфортні лікарні та медичне страхування.

2.2. Соціальні стратегії адаптації українських біженців у Нідерландах

Соціальна адаптація, будучи складним та багаторівневим процесом, здійснюється у різних сферах життєдіяльності людини. Соціальна адаптація грає для соціології жодну з значних ролей рахунок її значення кожному за члена суспільства. Вона являє собою здатність індивіда пристосовуватися до змін, що відбуваються, і коригувати свої уявлення, погляди, способи взаємодії і так далі. Наявність такого навички дозволяє людині навіть при

зміні довкілля, умов і оточення залишатися собою, не відчуваючи стресу при перебудові на новий уклад. Як процес вона означає пристосування особистості чи соціальної групи, що потрапила у важку життєву ситуацію, до реального соціального середовища.

Процес соціальної адаптації починається з усвідомлення особистістю (соціальною групою) тієї обставини, що її колишня поведінка не сприяє досягненню успіху і необхідно змінювати модель поведінки з урахуванням вимог нового соціального середовища. А для зміни поведінкових зразків необхідна активна позиція особистості.

Поняття «стратегія» у сенсі можна з'ясувати, як напрямний, організуючий спосіб ведення дій, поведінки, розрахованих для досягнення не випадкових миттєвих, а значних визначальних цілей.

Стратегія соціальної адаптації – це спосіб гармонізації індивіда з середовищем, спосіб приведення у відповідність його потреб, інтересів, установок, ціннісних орієнтацій та вимог оточення має розглядатися в контексті життєвих цілей та життєвого шляху людини [11].

Комунікація є одним з найважливішим фактором адаптації і проблема мови постає відразу ж після прибуття закордон.

Нідерландська мова є офіційною, але англійською вільно спілкуються 95% людей. Тут практично всі, за винятком малих дітей і дуже стареньких пенсіонерів знають англійську. Голландський акцент практично відсутній, що спрощує розуміння. Країна вже років 500 як мультинаціональна — тут ховались люди з усієї Європи: євреї, протестанти, тут бурхливо розвивалась міжнародна торгівля і тому до іноземців тут уже давно всі звикли, ксенофобії на побутовому рівні практично немає. Також багато голландців розмовляють німецькою або французькою мовами. Українських біженців у Нідерландах, які бажають вивчати нідерландську мову, часто вносять до списків очікувань. Місце на курсах не вистачає. На добровільне навчання реєструвалися 43% біженців, повідомляє РБК-Україна з посиланням на consultancy.nl. Українці не мають інтеграційних зобов'язань у Нідерландах, вивчення мови

добровільне, але дослідження компанії Berenschot на замовлення Міністерства освіти показало, що багато людей з України хотіли б вивчати нідерландську мову, але місць у мовних закладах для дорослих не вистачає.

Агентство вивчило ситуацію у 82 муніципалітетах та 47 закладах мовної освіти. Виявилось, що мінімум 43% українців зареєструвалися на курсах. «Ми бачимо рух до сталого облаштування українських біженців: деякі з них думають про те, щоб залишитися тут на довше. Звичайно, потрібне хороше володіння нідерландською мовою, що допоможе знайти постійнішу роботу», - зазначила експерт Berenschot [12].

Уроки мови для українських біженців оплачують муніципалітети у закладах профтехосвіти. Багато з цих закладів повідомили, що є довгі черги. Така сама ситуація і у кількох спеціальних мовних навчальних закладах. Міністерство соціальних справ та зайнятості цього року виділило 15 млн. євро для муніципалітетів, щоб забезпечити уроки мови для українців. Але експерти сумніваються, чи цього достатньо, щоб ліквідувати черги. Адже у Нідерландах недостатньо викладачів мови для такої кількості біженців. При цьому забезпечення мовних курсів для всіх бажаючих матиме перевагу на ринку праці. Нідерланди борються із дефіцитом кадрів. Але для більшості вакансій хороше володіння нідерландською мовою є суворою вимогою.

Наступним питанням, яке потребує вирішення, якщо українці не хочуть більше залежати від фінансової допомоги від держви та забезпечувати себе самостійно – це пошук роботи та працевлаштування.

Українським біженцям дозволено працювати в Нідерландах, і багато хто це робить. На початок 2024 року 72 відсотків українців віком від 15 до 65 років були працюючими, але, в UWV допускають, що фактична кількість працівників може бути меншим – наприклад, українець влаштувався на дві роботи або в'їхав без повідомлення. Але навіть з урахуванням таких «двійних» звітів, в Нідерландах працюють не менше 72% українських беженців у віці від 18 до 65 років.

Біженцям з України дозволено працювати за наймом. Це стосується біженців, які законно перебувають у Нідерландах згідно з Директивою ЄС про тимчасовий захист. Цей виняток застосовується з 1 квітня 2022 року із зворотною силою до 4 березня 2022 року. Таким чином, звільнення також поширюється на працівників, які почали працювати в період з 4 березня по 1 квітня. Це означає, що роботодавцям більше не потрібно подавати заяву на дозвіл на роботу, щоб мати можливість найняти українця.

Серед іншого, ця Директива дає право на прийом та медичне обслуговування в Нідерландах. Біженці з України підпадають під дію цієї Директиви, якщо:

- біженець має українське громадянство та: виїхав з України після 26 листопада 2021 року або виїхав з України до 27 листопада 2021 року та вже подав заяву на отримання дозволу на проживання або притулку в Нідерландах;

- біженець не має українського громадянства, але: мав дійсний український дозвіл на проживання 23 лютого або був визнаний біженцем Україною 23 лютого 2022 року.

- біженець проживав в Україні як член сім'ї застрахованої особи [32].

Будь-хто має право працювати в Нідерландах без дозволу на роботу. Це означає, що роботодавець не повинен звертатися за дозволом на роботу для цих біженців, щоб працевлаштувати їх. Це звільнення від дозволу на роботу стосується лише працівників, які працюють як наймані працівники, і діє з 1 квітня 2022 року до 4 березня 2023 року. Тому роботодавець повинен підписати з біженцем трудовий договір. Крім того, будь-хто, хто охоплюється, може займатися волонтерською діяльністю без дозволу на роботу. Звільнення від дозволу на роботу не поширюється на біженців з України, які хочуть працювати як самозайняті особи.

Біженцям з України для роботи потрібен номер служби громадянина (BSN).

- Роботодавець зобов'язаний звітувати в UWV. Це має бути принаймні за 2 робочі дні до початку роботи працівника, інакше роботодавець може бути оштрафований;

- Біженці мають право на такі ж умови праці, як і голландські працівники;

- Роботодавець може прийняти на роботу біженця лише за трудовим договором (контрактом). Уряд хоче захистити біженців від недооплати та поганих умов праці;

- Роботодавцю дозвіл на роботу не потрібен. Дозвіл на роботу — це дозвіл, на який роботодавець повинен подати заяву, щоб дозволити іноземному працівнику працювати в компанії. Українським біженцям це не потрібно[41].

Українські працівники також повинні завжди мати можливість довести, що їм надано захист, надавши такі документи:

- лист від IND із зазначенням того, як довго вони можуть перебувати в Нідерландах

- наклейку або «документ про імміграційний статус типу O» («O-документ»), виданий їм IND

Знайти роботу можна за допомогою таких ресурсів, як:

- Через основні веб-сайти пошуку роботи, такі як Indeed або Nationale Vacaturebank;

- Через кадрові агентства;

- Через муніципальне агентство зайнятості або UWV (агентство страхування працівників);

- Через RefugeeWork ,платформу зі списками вакансій для біженців 11 мовами.

Нідерландські роботодавці зацікавлені в українських працівниках, які вирішують проблему нехватки робочих рук і викладаються на роботу. Багато приїхали в цю країну не тільки як беженці, але і як економічні мігранти з-за

того, що в Україні не було роботи. Інтеграція українців у ринок праці відбувається набагато швидше, ніж у пошукачів, які виїжджають з інших країн. Це пов'язано з тим, що наші громадяни отримали окремий статус – їм відразу дозволяють приступати до роботи без спеціального дозволу, тому що наприклад для приїжджих біженців «третього світу» дозвіл на роботу люди отримують тільки після проходження мовних курсів та підтвердження певного рівня мови.

Житло тут знайти доволі проблематично, тим паче бюджетно. У Нідерландах нині кількість доступного (орендного) житла менша, ніж кількість бажаючих винайняти житло. Це ускладнює пошук житла для оренди. Через брак житла орендна плата дуже висока, і пошук житла може зайняти багато часу. Нестача житла – це загальнонаціональна проблема. Складність пошуку житла може бути неоднакова у різних селах чи містах. Загалом, у (великих) містах знайти житло складніше, ніж у селах.

Основними факторами, що впливають на ціну оренди квартири в Нідерландах, є: розташування, розмір та умови. Сучасні квартири в центрі великих міст будуть набагато дорожчими за старі квартири за межами центру.

Середня місячна вартість оренди:

- від €200 до €400 за кімнату;
- від €600 до €1300 за квартиру-студію;
- від €800 до €2500 за багатокімнатну квартиру.

Тому, як і в Україні, оренувати квартиру (або кімнату) в Нідерландах можна двома способами: безпосередньо від власника або скориставшись послугами агентства нерухомості. Другий варіант, як правило, пов'язаний із додатковими комісійними, але часто дає гарантію, що ми ніяк не будемо обдурені власником квартири.

Найпростіше шукати квартири на таких сайтах, як:

1. www.pararius.nl
2. www.marktplaats.nl

3. www.funda.nl
4. www.ogloszenia.niedziela.nl.

При оренді квартири без посередників не потрібно мати додаткових документів, крім посвідчення особи. Проте агентства нерухомості можуть вимагати безстроковий трудовий договір та довідку про доходи від роботодавця чи податкової інспекції

Таким чином, агентства нерухомості захищаються від неплатоспроможних клієнтів, а також на основі цих даних можуть скоригувати пропозицію відповідно до наших фінансових можливостей.

У такий важкий час, ми усі потребуємо підтримки, а тим паче, під час знаходження у іншій країні, без друзів, без знання мови, правил та законів. Тому однодумці та досвідчені люди – це велика допомога. Тому я вважаю дуже добре, що у Нідерладах є українські центри, де проводяться різноманітні заходи, тренінги, гуртки, проводяться зустрічі за інтересами. З 2023 року діяльність та згуртованість української громади у багатокультурному середовищі Нідерландів помітно зростає. Українці активно захищають національні інтереси України, забезпечують постійну допомогу українським військовим та промотують українську культуру та традиції, створюючи культурно-гуманітарні осередки українців у найбільших містах Нідерландів.

У Нідерландах наразі існують такі офіційно зареєстровані організації української діаспори: Фондація «Українці в Нідерландах», Фондація «OekraïneCulturalis», Фондація «Українська громада в Нідерландах» та Фондація «BrandNewUkraine».

Також функціонують 6 українських суботніх/недільних шкіл: у Гаазі, Амстердамі, Роттердамі, Гронінгені, Ейндховені та Утрехті.

2.3. Емпіричне дослідження «Ставлення місцевого населення Нідерландів до українців»

Опитування проходило онлайн за допомогою анкети у Google-формі упродовж двох тижнів в періоді 29.04.2024-13.05.2024. В опитуванні взяло

участь 41 респондент, вік яких коливається від 18 до 60 років, а жінки становлять приблизно 60 відсотків від чоловіків.

Щодо тривалості проживання респондентів у Нідерландах ми маємо такі показники:

- 80,5 % – це люди, які проживають у країні 1-2 роки;
- 17,1 % – 1-1,5 років;
- 1 % – 1-6 місяців (Додаток Г).

Це дуже добре, що більшість опитуваних живе тут 1-2 роки, це свідчить про значний досвід і розуміння багатьох процесів у країні.

Щодо загальної оцінки своєї задоволеності життям у Нідерландах, то більше половини, а саме 68,3 % респондентів обрали відповідь «добре», 17,1% зазначають що відчують себе «дуже добре», а 14,6% «важео відповісти». (Додаток Д).

Цікаво зазначити, але більша половина опитуваних (56,1%), порівнюючи рівень життя у Нідерландах та в Україні, обрали Нідерланди, що свідчить про достатньо високий рівень соціальної адаптації.. 22% обрали України і ще 22 % не відчують ніякої різниці між двома країнами. (Додаток Е).

Також дуже цікавими відповідями на питання «Як би ви могли описати жителів Нідерландів одним словом» були:

- 36,6 % обрали відповідь «відкриті та позитивні»;
- 36,6 % - «доброзичливі»;
- 12,2 % - «хитрі та корисні»;
- 7,3 % - «байдужі»;
- 4,9 % - «готові прийти на допомогу»;
- 2,4 % вважають нідерландців «грубими і невихованими».

(Додаток Є).

Результат відповідей опитуваних на питання «Як особисто до вас ставляться нідерландці» показує, що:

- до 61 % респондентів ставлення позитивне ;
- до 19 % –дуже позитивно ;
- а наступним 19 % важко відповіти ; (Додаток Ж).

А відповіді на питання щодо особистого ставлення українців до жителів Нідерландів показують наступне:

- 63,4% обрали відповідь «позитивно»;
- 24,4% – «дуже позитивно»;
- 12,2% - «важко відповісти».(Додаток З).

Проаналізувавши результати відповідей респондентів на наступне питання можна зробити висновок про те, що основними місцями контактування з нідерландцями є :

- Сфера обслуговування (87,8%);
- робота (82,9%);
- випадкове спілкування (78%);
- торгівля (70,7%);
- охорона здоров'я (63,4%);
- розважальні заходи (58,5%);
- чиновництво (53,7%);
- сфера житла (48,8%);
- навчання (48,8%). (Додаток І).

Це дуже гарні, на мою думку, показники, бо основними місцями стикання з нідерландцями є робота і випадкове спілкування , тобто великий процент працюють і опанували мову до такого рівня, що дозволяє вести розмови з носіями.

Наступним етапом було прохання респондентів оцінити ставлення нідерландців до кожних з цих сфер.

Результати показали, що:

- на роботі ставлення є здебільшо позитивним і нейтральним ;

- у разі випадкового спілкування нідерландці ставляться позитивно;
- у сфері торгівлі та обслуговування ставлення також позитивно з боку місцевих жителів;
- у охороні здоров'я відповіді респондентів в рівній кількості розділилися на «позитивні» і «нейтральні»;
- на розважальних заходах до опитуваних позитивне ставлення;
- ставлення чиновників і працівників у сфері житла є здебільше нейтральним ;
- на навчанні ставлення позитивне і нейтральне (Додаток І).

Тобто, у більшості сфер ставлення до українців з боку місцевих жителів є «позитивним» і «нейтральним», що спростовує статті російського ЗМІ і російської пропаганди щодо втоми європейців від українців, ледащості українців та небажання працювати у Європі.

Висновки до розділу 2

У результаті написання першого розділу кваліфікаційної роботи бакалавра можна зробити такі висновки:

1) Загальна характеристика становища українських біженців у Нідерландах включає опис ситуації, в якій опинилися українські біженці, які шукають притулок у Нідерландах. Це включає інформацію про кількість біженців, їхні основні потреби, умови перебування, правовий статус, доступ до послуг та підтримки від уряду та громадських організацій. Аналіз цієї характеристики дозволив краще зрозуміти ситуацію українських біженців у Нідерландах та визначити можливі шляхи поліпшення їхнього становища.

2) Соціальні стратегії соціальних реалій вказують на підходи та методи, які використовують українські біженці у Нідерландах для адаптації до нового соціального середовища. Це включає способи взаємодії з місцевим населенням, участь у соціальних програмах та ініціативах, здобуття освіти та професійної підготовки, підтримку від громадських організацій та владних

структур. Розуміння цих стратегій допомагає виявити успішні підходи до інтеграції біженців у нове соціальне середовище та сприяє покращенню їхнього становища.

3) Результатом проведеного емпіричного дослідження було підтвердження заздалегіть указаної гіпотези щодо того, що на оцінку свого ставлення місцевих жителів до українських біженців впливає кількість їх перебування у країні, а також рівень соціальної та професійної залученості українців.

ВИСНОВКИ

Загалом Нідерланди є багатокультурною країною зі значною кількістю іммігрантів. Така різноманітність може сприяти взаєморозумінню та позитивному ставленню до різних національностей, включаючи українців. Сприйняття українців в Нідерландах може бути різним і залежить від конкретної індивідуальної ситуації і точки зору окремих людей. Багато Нідерландців можуть ставитися до іммігрантів з розумінням і відкритістю, але, звісно, існують різні погляди серед населення. Сприйняття може варіювати в залежності від різних факторів, таких як рівень освіти, географічне розташування та особисті погляди. Українці, як і інші іммігранти, можуть інтегруватися в нідерландське суспільство та сприяти економічному і культурному розвитку країни. Важливо пам'ятати, що існують антисоціальні уявлення і расизм в будь-якому суспільстві, і їх важливо боротися. Багато організацій та громадських ініціатив в Нідерландах спрямовані на підтримку інтеграції іммігрантів та боротьбу з дискримінацією.

У ході підготовки кваліфікаційної роботи за мету було поставлено дослідити ставлення до українських біженців у Нідерландах та чинники, які на нього впливають і це було повністю досягнено. Після виконання поставлених завдань можна зробити такі висновки:

- існує дуже багато різних підходів до трактування поняття «біженець». Поняття «біженець» у міжнародно-правовому сенсі пов'язане з міграцією населення, що переміщається з однієї держави в іншу, а у гуманітарній сфері науковці вивчають саме стан населення та адаптаційні процеси;

- з основних соціально-психологічних механізмів формування ставлення до біженців можемо виділити повсякденну соціальну взаємодію

місцевого населення з біженцями, яку описав І.Кант у «категоричному імперативі», де описано, що саме у повсякденній взаємодії люди починають розуміти хто ми є насправді, тобто бачуть жагу до роботи, навчання та бажання опанувати мову.

- основні сфери, де процес адаптації у новій країні проходить успішно – це по-перше вивчення мови та спілкування з місцевими задля розуміння їх побуту та вирішення питань, по-друге це робота і по-третє спілкування з співвітчизниками. Тобто чим ти активніше у соціальному житті тим краще і скоріше проходить адаптація;

- За різними оцінками, загальна кількість українських біженців у Європі досягає 4,9 млн. Основна маса людей проживає у Нідерландах 1-2 роки, тобто це досить великий час, за який люди встигли адаптуватися, зрозуміти як все влаштовано у країні, почати розуміти культуру та життя місцевого населення.

- проведення емпіричного дослідження, щодо ставлення до українських біженців у Нідерландах підкреслило важливість активної участі у соціальному житті для успішної адаптації в новій країні. Вивчення мови, спілкування з місцевим населенням та участь у різних соціальних і професійних ініціативах виявилися ключовими чинниками, що сприяють інтеграції біженців.

- дослідження також підкреслило позитивне ставлення нідерландців до українських біженців, відзначаючи їх як доброзичливих та відкритих.

Загалом, українці біженці проживають у містах та контактують з місцевим населенням на роботі та у ході випадкового спілкування, що вказує на те, що працевлаштування та мова опановані на достатньому рівні. Українці вважають нідерландців доброзичливими та відкритими і в той же час негативу від місцевих зафіксовано не було.

У процесі дослідження було підтвержено гіпотезу щодо значення терміну перебування у країні та рівень соціального і професійного рівня на

ставлення нідерландців до українських біженців. І ми можемо з упевненістю сказати, що впродовж двох років після початку повномасштабної війни, адаптаційний процес українських біженців пройшов успішно.

Порушена нами тема потребує подальшого вивчення, зокрема, дослідження особливостей адаптації українських біженців, опанування нових професій або підвищення професійної кваліфікації.

Результати дослідження можуть бути корисними для розробки подальших стратегій та програм підтримки та інтеграції біженців у Нідерландах та інших країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Asscher L. Integration of People Fleeing Ukraine in the EU. Note to European Commission. May 2023. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes...> (Дата звернення: 10.03.2024)
2. Black R., Collyer M., Somerville W. Pay-to-Go Schemes and other Noncovercive Return Programs: Is ScalePossible? URL: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/pay-to...> (Дата звернення: 09.03.2024)
3. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:001...> (Дата звернення: 07.03.2024)
4. Estimated total Ukrainian refugee costs in selected countries worldwide from March 2022 to June 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1312602/ukrainian-refugee-cost-by-с...> (Дата звернення: 10.03.2024)
5. In Search of a Durable Solution. Examining the Factors Influencing Postconflict Refugee Returns. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1327-1.html (Дата звернення: 10.02.2024)
6. The EU Can't Treat Ukrainian Refugees Like Short-Term Visitors. URL: <https://www.rand.org/blog/2023/07/the-eu-cant-treat-ukrainian-refugees-...> (Дата звернення: 07.04.2024)
7. Ukraine's population future after the Russian Invasion. The role of migration for demographic change.

URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC132458>(Дата звернення: 10.03.2024)

8. Ukrainian refugees: EU member states agree to extend temporary protection Council of the EU. Press release. 28 September 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/09/28/ukra...> (Дата звернення: 10.04.2024)

9. Valenta M., Strabac Z. The dynamic of Bosnian refugee migrations in 1990s, current migration trends and future prospects. URL: https://www.jstor.org/stable/45054962?seq=11#metadata_info_tab_contents Дата звернення: 16.02.2024)

10. War refugees from Ukraine. A year in Poland. A survey. URL: https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/02/REPORT_REFUGEES_YEAR_IN_P... Дата звернення: 10.03.2024)

11. Адміністративно-правове забезпечення прав свобод людини та громадянина: навч. посіб. / І.О. Ієрусалімова, І.О. Ієрусалімов, П.М. Павлик, Ж.В. Удовенко.

12. Антонович М. Міжнародна система захисту прав людини: крізь призму України.

13. Балл Г. О. Внутрішня свобода особи і особистісна надійність у контексті гуманізації освіти / Г. О. Балл // Практична психологія та соціальна робота. – № 9. – 2003.

14. Безпалова О. І. Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві. Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 20 квітня 2017 р.).

15. Біженці з України: найсвіжіша статистика. URL: <https://dailylviv.com/news/sytuatsiyi-i-pryhody/bizhentsi-z-ukrayiny-naisvizhishastatystyka-97792>. (Дата звернення: 15.02.2024)

16. Біла-Тіунова Л. Р. Правове регулювання статусу біженця в Україні: стан і перспективи реформування. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. пр. Одеса, 2013.
17. Бондар С. В. Психологічні ідеї в Україні XI–XIV ст. / С. В. Бондар // Джерела формування та історія утвердження предметної галузі української психології : кол. моногр. / С. В. Бондар [та ін.]. – К. : Пед. думка, 2008
18. Брюховецький В. С. Специфіка і функції літературно-критичної діяльності / В. С. Брюховецький. – К. : Наук. думка, 1986.
19. Буроменський М. В. Міжнародний захист прав людини та права біженців. Навчальний посібник. Київ. 2002. 160 с.
20. Буткевич В. Г. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод. Міжнародне право. Основні галузі. Київ: Либідь, 2004.
21. Гнатюк П. Міграція та грошові перекази мігрантів / П. Гнатюк // Майбутнє міграції в Україні. Звіт конференції. – К., 2011.
22. Грабова Я. О. Право особи на притулок в Україні: конституційно-правове дослідження:
23. Григорович К. І. Правовий статус біженців в Україні: проблеми теорії і практики: дис. канд. юрид. Наук
24. Зарубіжне українство : інформ. кат. / Укр. Всесвіт. координац. Рада, Т-во зв'язків з українцями за межами України (Т-во "Україна"), Ін-т дослідж. діаспори ; [уклад.: Оксана Малиновська та ін.; ред. Ігор Винниченко]. - К. : 1997. - 150 с. - ISBN 5-87274-329-7
25. Інформація для людей, які тікають від війни в Україні. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eusolidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/information-people-fleeing-warukraine_uk (Дата звернення: 19.04.2024)
26. Кант, І. (2000). Критика чистого розуму. К. : Юніверс
27. Кант, І. (2000). Критика чистого розуму. К. : Юніверс.

28. Кількість біженців з України перевищила 3,5 мільйона – ООН.
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3436732-kilkist-bizenciv-z-ukrainiperevisila-35-miljona-oon.html>. (Дата звернення: 25.03.2024)
29. Козинець І. Г., Козинець О. Г. Права біженців в контексті прав людини в сучасному світі. Актуальні проблеми сучасної юриспруденції
30. Конвенція про статус біженців 1951. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011 (Дата звернення: 23.04.2024)
31. Котляр О. Місце в інституту біженців в міжнародному праві. *Visegrad Journal on Human Right*. 2016. № 6. С. 131–136.
32. Крисаченко В.С. Сучасні міграційні процеси, стан, виміри, тенденції розвитку в Україні // *Політичний вісник*
33. Кухтик С.В., Деркаченко Ю.В. Імміграція та адвокація прав біженців і внутрішньо переміщених осіб : навчальний посібник. Київ : Видавництво «ФОП Голембовська О.О.», 2018. 394 с.
34. Кхасраві О.З. Співвідношення понять «мігрант», «біженець», «переселенець», «внутрішньо переміщена особа». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 20. С. 77–80.
35. Мушак Н. Б. Спільна політика Європейського Союзу щодо надання захисту громадянам третіх країн. *Часопис Київського університету права*.
36. Пирожков С.П. Правовий механізм реалізації прав біженців у Європейському Союзі // *Форум права*.
37. Погорілий О. Макс Вебер і його класична праця [текст] / Олександр Погорілий // Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму/Перекл. з німецької О. Погорілого. К.: Основи, 1994.
38. Потапов А.Г. Правове регулювання статусу біженців в межах країн-учасниць ЄС: недоліки та шляхи їх усунення // *Правове регулювання економіки*.

39. Свящук А.Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності: навчальний посібник. Харків : Видавництво «ФОП Голембовська О.О.», 2018. 321 с.
40. Сорока І. О. Права та обов'язки шукачів притулку в міжнародному праві. Науковий вісник публічного та приватного права.
41. Сорока І. О. Принципи міжнародного права притулку. Юридичний бюлетень.
42. Сорока І.О. Міжнародно-правовий статус осіб, що шукають притулку. Дис. доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.
43. Соціо-економічні та соціокультурні виміри [монографія] / Валентина Григорівна Воронкова. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. С.272-289.
44. Статті з Конституції України щодо біженців, прав внутрішньо-переміщених осіб, конвенції про статус біженців
45. Терлецький С.В. Принципи відмови у наданні статусу біженця в Україні // Право України. 2015.
46. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн реципієнтів. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.p... (Дата звернення: 17.04.2024)
47. Українці у світі : довідник / авт.-упоряд. В. М. Воронін, С. А. Дроздовська. - К. : Український Центр духовної культури, 2005. - 143 с. - ISBN 966-8039-52-7
48. Чуєнко В.І. Принципи міжнародно-правового статусу біженців. Право та інновації. 2018. № 2. С. 111–118.
49. Шаптала Н.К. Конституційне право України: навчальний посібник. Запоріжжя: Дике поле, 2012.

ДОДАТКИ

Додаток А

1. Скільки часу ви проживаєте у Нідерландах ?

- 1-6 місяців
- 6 місяців - 1 рік
- 1-2 роки

2. Як ви оцінюєте своє життя у Нідерландах?

- дуже добре
- добре
- погано
- дуже погано
- важко відповісти

Якщо загалом оцінювати ваш рівень життя, де живеться краще: в Україні чи у Нідерландах?

- Україна
- Нідерланди
- однаково

Додаток Б

Як би ви могли описати жителів
Нідерландів? (один варіант відповіді)

- доброзичливі
- хитрі та корисні
- байдужі
- відкриті та позитивні
- грубі та невиховані
- завжди готові прийти на допомогу

Як особисто до вас ставляться нідерландці?

- дуже позитивно
- позитивно
- негативно
- дуже негативно
- важко відповісти

Додаток В

Як ви ставитесь до нідерландців?

- дуже позитивно
- позитивно
- негативно
- дуже негативно
- важко відповісти

В яких ситуаціях ви стикаєтесь з місцевими
жителями?

- робота
- навчання
- чиновники
- торгівля
- сфера обслуговування
- розважальні заходи
- охорона здоров'я
- випадкове спілкування
- сфера житла

Додаток Г

Оцініть будь-ласка ставлення до вас місцевих жителів з кожних цих сфер

:зитивно негативно нейтрал:

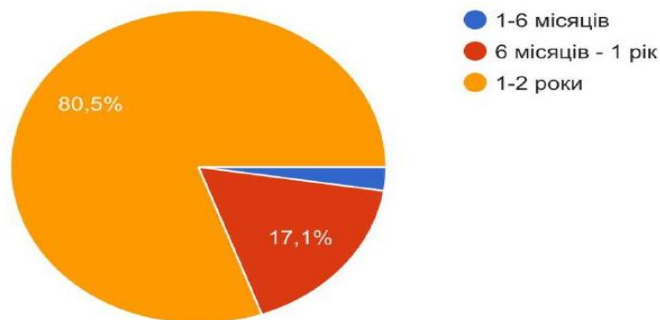
робота	☐	☐	☐
навчання	☐	☐	☐
чиновники	☐	☐	☐
торгівля	☐	☐	☐
сфера обслуговування	☐	☐	☐
розважальні заходи	☐	☐	☐
охорона здоров'я	☐	☐	☐
випадкове спілкування	☐	☐	☐
сфера життє	☐	☐	☐

Додаток Г

1. Скільки часу ви проживаєте у Нідерландах ?

 Копировать

41 ответ

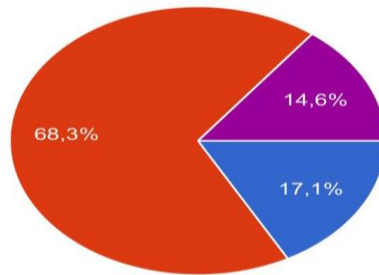

Додаток Д

2. Як ви оцінюєте своє життя у Нідерландах?

 Копировать

41 ответ

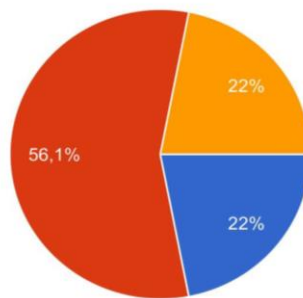
- дуже добре
- добре
- погано
- дуже погано
- важко відповісти

Додаток Е

Якщо загально оцінювати ваш рівень життя, де живеться краще: в Україні чи у Нідерландах?

 Копировать

41 ответ

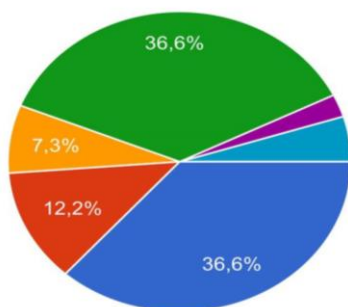
- Україна
- Нідерланди
- однаково

Додаток Є

Як би ви могли описати жителів Нідерландів? (один варіант відповіді)

 Копировать

41 ответ

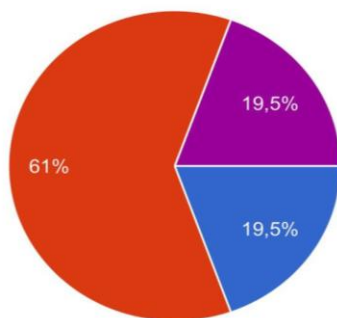
- доброзичливі
- хитрі та корисні
- байдужі
- відкриті та позитивні
- грубі та невиховані
- завжди готові прийти на допомогу

Додаток Ж

Як особисто до вас ставляться нідерландці?

 Копировать

41 ответ

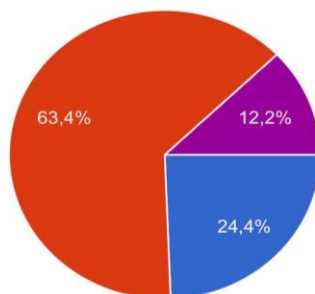
- дуже позитивно
- позитивно
- негативно
- дуже негативно
- важко відповісти

Додаток З

Як ви ставитесь до нідерландців?

 Копировать

41 ответ

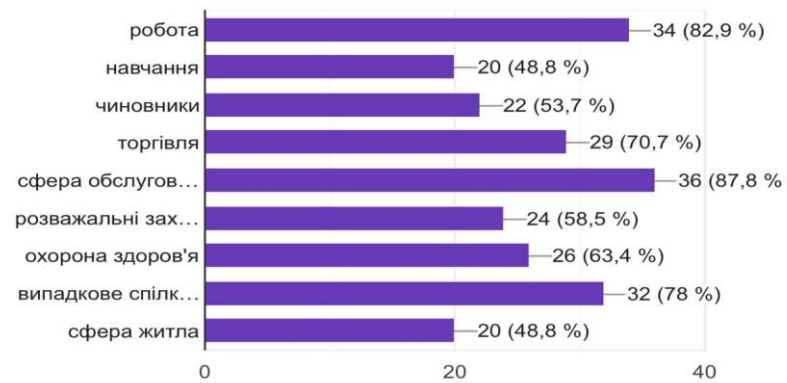
- дуже позитивно
- позитивно
- негативно
- дуже негативно
- важко відповісти

Додаток І

В яких ситуаціях ви стикаєтесь з місцевими жителями?

 Копировать

41 ответ

Додаток І

Оцініть будь-ласка ставлення до вас місцевих жителів з кожних цих сфер

 Копировать

